

УДК 373.3

Використання європейських практик у процесі розвитку системи управління середньою освітою в Україні

Поліщук Ю.А.,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Анотація: досліджено європейські підходи до управління середньою освітою як потенційний напрям вдосконалення системи освіти в Україні. Визначено роль унікальних показників та індикаторів для оцінювання якості освіти, що дозволяють виявляти сильні й слабкі сторони освітнього процесу. Розглянуто практики Польщі, Естонії та Словаччини, що охоплюють децентралізацію, цифровізацію, прозорість і впровадження дуальної освіти. Запропоновано напрями адаптації цих підходів до потреб України, що сприятиме покращенню якості освіти, забезпеченню її відповідності європейським стандартам та підготовці конкурентоспроможних випускників.

Ключові слова: управління освітою, середня освіта, європейські практики, децентралізація, цифровізація, дуальна освіта, освітні реформи, євроінтеграція.

У сучасному світі якість освіти відіграє ключову роль у забезпеченні розвитку суспільства та держави. Реалізуючи прагнення стати частиною міжнародного освітнього та наукового простору, Україна поступово адаптує свою систему освіти до вимог та стандартів Євросоюзу.

Однак, останні події, такі як війна в Україні та пандемія COVID-19, суттєво вплинули на систему освіти, створивши нові виклики та можливості для її розвитку. Війна спричинила значні руйнування освітньої інфраструктури, змусила багатьох учнів і вчителів залишити свої домівки та адаптуватися до нових умов навчання. У той же час пандемія підштовхнула до активного впровадження дистанційного навчання та цифрових технологій, що стало важливим етапом у модернізації освітньої системи.

Ці події підкреслили необхідність реформування управління освітою, зокрема впровадження інноваційних підходів, які забезпечують доступність і якість освітніх послуг навіть у кризових умовах. Використання європейського досвіду управління освітою може стати ключовим фактором у подоланні нових викликів.

Кожна країна розробляє унікальні показники та індикатори для оцінки якості освіти, отриманої учнями. Використання таких інструментів в аналітичних дослідженнях дозволяє отримати комплексну картину освітнього процесу та виявити його сильні та слабкі сторони.

До форм оцінювання якості повної загальної середньої освіти в Україні належать національний мультипредметний тест (НМТ), державна підсумкова атестація (ДПА) та міжнародна програма оцінювання учнів (PISA).

Міжнародне дослідження якості освіти PISA – найвагоміших інструментів, що спрямований на оцінювання здатності учнів застосовувати знання й навички з читання, математики та природничо-наукових дисциплін в реальних життєвих ситуаціях.

Україна долучилася до програми PISA у 2018 році, а у 2022 році, попри воєнний стан, знову взяла участь у дослідженні. Однак ці дослідження не охоплювали всі регіони України: були залучені лише 18 із 27 регіонів.

Оскільки учасниками PISA є понад 80 країн, пряме порівняння результатів між ними не завжди коректне. Для аналізу українських результатів обрано референтні країни, такі як Естонія, Польща та Словаччина, зважаючи на подібність соціально-економічного контексту й історико-культурну спорідненість.

У порівнянні з 2018 роком, показники українських школярів у 2022 році знизилися: з математики – на 12 балів, із читання – на 37, а з природничих наук – на 19 балів. Зокрема, втрати в галузі читання еквівалентні майже двом рокам навчання. При цьому країни ОЕСР також демонструють зниження результатів, однак ця різниця менша, ніж в Україні [3].

Естонія стабільно входить до трійки лідерів у рейтингу PISA, маючи одну з найефективніших освітніх систем світу. Її успіх значною мірою обумовлений інтеграцією ІТ-рішень: електронних журналів, онлайн-платформ та інших цифрових інструментів, що оптимізують навчальний процес та управління освітою.

Польща також є прикладом успішного реформування освіти серед посткомуністичних країн. Серед головних досягнень – децентралізація управління, інноваційні підходи до підготовки педагогів і фінансова самостійність закладів освіти. Ці зміни дозволили модернізувати систему та зробити її однією з найпрогресивніших у регіоні [2].

Освітня система Словаччини багаторівнева, охоплює всі етапи — від дошкільної підготовки до навчання упродовж життя. Обов'язкове навчання триває 10 років і включає передшкільний рік та базову освіту (1–9 класи). Після цього учні можуть продовжувати здобуття знань у загальноосвітніх або професійних школах. В країні активно розвивається дуальна освіта, що поєднує теоретичне навчання з практичною підготовкою, а також функціонує мережа спеціальних шкіл для дітей з особливими потребами [1].

Досвід Словаччини, зокрема у впровадженні дуальної освіти та децентралізованого управління, може бути корисним для України. Адаптація цих підходів сприятиме ефективнішій підготовці молоді до вимог сучасного ринку праці та підвищенню доступності якісної освіти.

Впровадження європейських підходів до управління середньою освітою в Україні може здійснюватися через такі ключові напрями:

1. Надання навчальним закладам більшої автономії для ухвалення рішень у фінансовій, освітній та адміністративній сферах.
2. Впровадження національної освітньої платформи, електронних журналів і онлайн-ресурсів для покращення доступу до освіти.
3. Поєднання теоретичних знань із практикою на базі підприємств, що допомагає школярам здобувати необхідні навички для майбутньої професії.
4. Участь у європейських освітніх програмах для обміну методиками навчання та впровадження новітніх підходів у шкільну освіту.

Отже, європейські країни, такі як Польща, Естонія та Словаччина, пропонують ефективні моделі управління освітою, орієнтовані на децентралізацію, прозорість, впровадження інноваційних технологій та дуальну освіту. Впровадження європейських підходів до управління освітою є не лише складовою інтеграції України до європейського освітнього простору, але й важливим кроком для забезпечення стійкого розвитку системи освіти.

Список використаних джерел:

1. Hodlevska K. Peculiarities of education of the Roma population in Hungary and the Slovak Republic. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*. 2023. 2(8). P. 95-106. URL: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(8\).2023.95-106](https://doi.org/10.35387/ucj.2(8).2023.95-106) (accessed: 10.03.2025).
2. Shypitsyna Y. Reforming the public administration of general secondary education in post-communist EU countries. *Dnipro Academy of Continuing Education Herald. Series: Public Management and Administration*. 2024. 2(2). P. 98-104. <https://doi.org/10.54891/2786-6998-2024-2-14> (accessed: 10.03.2025).
3. Результати міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022. Міністерство освіти і науки України: сайт. URL: <https://mon.gov.ua/news/rezultati-mizhnarodnogo-doslidzhennya-yakosti-osviti-pisa-2022> (дата звернення: 10.03.2025).

Annotation: European approaches to the management of secondary education as a potential direction for improving the education system in Ukraine are investigated. The role of unique indicators and metrics for assessing the quality of education, which help identify the strengths and weaknesses of the educational process, is highlighted. The practices of Poland, Estonia, and Slovakia, including decentralization, digitalization, transparency, and the implementation of dual education, are analyzed. Adaptation strategies for these approaches to Ukrainian needs are proposed, aiming to enhance the quality of education, ensure compliance with European standards, and prepare competitive graduates.

Keywords: education management, secondary education, European practices, decentralization, digitalization, dual education, educational reforms, European integration.

Жук О.П.,

канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів